

Т. Гринюк

ЕТНОПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В системі сучасних суспільно-географічних досліджень розширюють сферу свого впливу політико- та етно-географічні наукові розробки, що дозволяють вивчати об'єкти комплексно та багатоаспектно. До таких об'єктів належать суспільні конфлікти, що супроводжують розвиток людства протягом всієї історії його існування. Політико-географічна наукова сфера дозволяє вивчати суспільні конфлікти у різновекторних системах комплексно, з урахуванням опосередкованого впливу низки просторових чинників. Цивілізаційний чинник, зокрема, можна розглядати як похідну певного етапу розвитку, що виконує супроводжувальну функцію. Одночасно, цивілізаційний чинник, як фактор розвитку, може прискорювати або гальмувати поступ політичних процесів в залежності від того, наскільки одно напрямленими будуть траєкторії логіки їх суспільного прояву та системи буття.

Дослідженнями аспектів прояву політико-географічної сфери у її множинному науковому форматі займається низка наукових напрямків та окремих наук, що мають відношення до її різних циклів. Суспільно-географічний науковий цикл має у своєму арсеналі політичну географію та етнографію, що безпосередньо переймаються дослідженнями даної проблематики. В той же час, гострота сучасної етнополітичної ситуації у багатьох державах світу, в тому числі й у державах транзитивної економіки, до яких належить Україна, вимагає комплексності та багатоаспектності у дослідженнях. Відтак, існує залежність по системі прямих і зворотних зв'язків між різними науковими напрямками.

Серед них виділяється в першу чергу етнополітика, геополітика та політична наука (політологія), що розкривають різні аспекти та масштаби змістовно цілісного об'єкту – сучасної етнополітичної ситуації в державах світу. З ними політична географія та етнографія узгоджуються категоріально та змістом певних аспектів. Важливість даних напрямків суспільної географії визначається, перш за все гострою необхідністю обґрунтування політичних та етнополітичних процесів у світі не лише загалом, за їх фактичною констатацією, а й з намаганнями пояснення впливової, іноді визначальної дії просторових чинників.

Сучасний етап суспільно-політичного розвитку глобальної геосистеми розкриває новітні тенденції, що формуються під впливом зіткнення геополітичних, етнополітичних та політико-географічних інтересів не лише держав транзитивної економіки, як нових суб'єктів в системі глобальних відносин, а й інших різнорангових регіональних фігурантів.

Таким є політико-географічні об'єкти, що несуть в собі ознаки суспільно-політичного конфлікту, як то: територіальні претензії (конфлікт з приводу території), зіткнення певних майнових інтересів, міжрасові, міжетнічні та між кастові конфлікти, етноконфесійні протиріччя, конфлікти ідеологічного змісту (в той же час ідеологію можна розглядати як трансформовану форму релігії) тощо. Серед таких об'єктів – території з невизначеним міжнародно-правовим статусом, спірні території, існування яких не узгоджено з нормами міжнародного права, незаконно окуповані, підопічні території, самопроголошені держави, що не існують “де-юре” тощо. Більш детальне дослідження вищезгаданих об'єктів дозволяє встановити першопричини їх проблемності, що криються не лише у політичній площині. Тривалість та складність процесів самовизначення таких об'єктів, їх державної ідентифікації, спірність процесів державотворення в окремих з них перетинаються з низкою таких супутніх суспільно-географічних особливостей як економічні інтереси, вплив соціального та ресурсного чинників, електоральна структура населення тощо.

В світлі сучасних тенденцій розвитку самої геосистеми та її наукової бази постає потреба долучення вказаних суспільно-геогра-

фічних напрямків до об'єктивної оцінки етнополітичного середовища держав з подальшим прогнозом його розвитку. Для “умовно” стабільних регіонів та держав світу актуальним залишається сектор електоральної поведінки населення, що знаходить відображення у розділі “електоральна географія”.

Особливо актуальним на передодні парламентських виборів це питання залишається для України. Структура політичних симпатій та антипатій населення лише підтверджує припущення про наявність кореляційного зв'язку між ними та існуючими протиріччями і суспільними конфліктами, що можуть виникнути на підґрунті етнонаціональних, етноконфесійних проблем, пов'язаних з прагненням національних меншин та неконсолідованих етнічних груп до самоідентифікації.

В науковому руслі української політичної думки вищезгадані питання опрацьовані досить слабо, особливо в аспекті електоральної географії.

Відтак, констатуємо значні перспективи щодо міждисциплінарної взаємодії у площині перетину політико-географічних, геополітичних, етнополітичних, етноконфесійних та електоральних аспектів сучасного етапу суспільного розвитку, спроектованого на географічні об'єкти (території) різного ієрархічного рангу (держави, регіони, адміністративні одиниці, субрегіони, світ).

Дослідження просторових закономірностей через існуючу можливість пояснення їх впливу та виявлення і усунення політичних і етнічних “вододілів” виступають важливою передумовою об'єднаних національних процесів в державах світу та мають сприяти консолідації українського суспільства зі збереженням його етнічної самобутності та усвідомленням національної ідентичності.

Таким чином, етнополітична ситуація є важливим симбіотичним об'єктом сучасної суспільно-географічної науки. Її стан та ступінь дослідженості, нажаль, не відображає всієї глибини політико-етнографічних процесів, що постійно розвиваються та видозмінюються, набуваючи при цьому якісно нових рис. Відтак, перспективність даного типу досліджень не викликає заперечень, а системні міжпредметні наукові зв'язки лише посилять зв'язки ефект сприйняття та суспільно-корисну значимість дослідження у розвитку процесів, що

визначають формат етнополітичної ситуації в державах світу та в Україні.

¹ Лебедев М.М. Политическое урегулирование конфликтов. Подходы. Решения. Технологии. – М., 1997.

² Миронюк В.М. Електоральна географія регіону (на матеріалах галицьких областей): Автореферат дисертації канд. геогр. наук: 11.00.02 / Львівський національний університет ім. Івана Франка. – Л.

³ Політичні партії України напередодні парламентських виборів: стан і тенденції (Аналітична доповідь УЦЕПД)/Національна безпека і оборона. – 2001. - №12. – С.15-60.

⁴ Топічев О.Г. Основи суспільної географії. – Одеса, 2001.